

РОЗДІЛ 2. МОДЕРНІ ПОШУКИ У ПРОСТОРІ МИСТЕЦТВА

Олександр Петрович Віла-Боцман

До питань методології дослідження диригентської індивідуальності

УДК 78.071.2(477)

DOI <https://doi.org/10.24195/artstudies.2025-4.9>

Олександр Петрович Віла-Боцман
доктор філософії,
доцент кафедри хорового диригування
Одеської національної музичної академії
імені А.В. Нежданової
ORCID: 0000-0002-5186-893X

Стаття надійшла у редакцію: 31.10.2025

Стаття прийнята: 26.11.2025

Опубліковано: 22.12.2025

Статтю присвячено теоретичному осмисленню феномену диригентської індивідуальності в системі сучасного хорового мистецтва як особливого типу творчої суб'єктності, що поєднує художньо-інтерпретаційну, комунікативну та педагогічну функції. Уточнено, що диригентська індивідуальність має естетико-інтерпретаційну природу й проявляється у неповторному виконавському почерку, виборі темброво-звукового ідеалу, специфіці роботи з хором та сформованій системі творчих рішень, притаманних конкретному маестро. Розкрито структурні компоненти індивідуальності диригента-хормейстера: світоглядно-ціннісні орієнтації, художньо-образне мислення, психофізичні та лідерські якості, професійно-технічні вміння (жест, звуковедення, робота з партитурою, репетиційна стратегія), а також комплекс виконавських прийомів, що забезпечують стабільну художню якість хорового звучання. Проаналізовано методологічні підходи до вивчення диригентської індивідуальності – біографічний (контекст життєтворчості), аналітико-інтерпретаційний (розбір виконавських версій), феноменологічний (осмислення художнього впливу диригента на колектив і слухача) та психологічний (профілювання типу творчості й комунікації). Акцентовано на внеску українських хорових диригентів різних епох – Олександра Кошиця, Павла Муравського, Євгена Савчука – у формування національної диригентської школи та розширення арсеналу інтерпретаційних моделей. Наукова новизна полягає в комплексній систематизації критеріїв аналізу творчої особистості диригента-хормейстера саме в площині хорового виконавства та у запропонованій структурі методологічних підходів, що може бути використана для подальших міждисциплінарних досліджень, зокрема з психології творчості, музичної педагогіки й архівознавства (залучення рукописних партитур, листування, спогадів сучасників, аудіо- й відеозаписів). Окреслено перспективи розвитку теми в напрямі виявлення кореляцій між індивідуальним стилем диригента та трансформаційними процесами в музичній культурі XX–XXI століть.

Ключові слова: диригентська індивідуальність, хоровий диригент, виконавський стиль, творчий метод, інтерпретація, методи дослідження, хорове мистецтво.

Постановка проблеми. Індивідуальність диригента постає як складний поліструктурний феномен, у якому синтезуються художньо-ментальні установки, персональні якості та інтерпретаційно-виконавські стратегії митця. У хоровому мистецтві ця проблема набуває особливої актуальності, оскільки хоровий диригент функціонує в подвійній іпостасі – як інтерпретатор композиторського тексту та як організатор-координатор діяльності вокального колективу. З одного боку, індивідуальність диригента проявляється в його творчій інтерпретації – унікальному баченні музичного твору, манері роботи з партитурою та виборі виконавських засобів. З іншого боку, вона виявляється у стилі комунікації з хором, здатності об'єднувати співаків спільною творчою ідеєю та емоційною енергією. На початку XXI століття спостерігається підвищена увага науковців до проблеми виконавської індивідуальності, проте саме диригентська інтерпретація в умовах хорового виконавства досліджена ще недостатньо. Існує потреба в узагальненні методів і підходів, що дають змогу цілісно вивчати творчий почерк диригента-хормейстера,

особливо українського, з огляду на вагомість національних традицій та школу хорового диригування. Відсутність систематизованої методології аналізу диригентської індивідуальності ускладнює наукове осмислення внеску окремих митців у розвиток хорового мистецтва України. Таким чином, постає проблема розроблення цілісного підходу до дослідження диригентської індивідуальності, що поєднував би різні аспекти – від біографії до художнього стилю – і враховував би специфіку хорового виконавства.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема творчої індивідуальності диригента відображена в роботах як зарубіжних, так і українських дослідників, проте в останніх особливий акцент зроблено на національній специфіці хорового виконавства. Серед українських науковців, що досліджували індивідуальний стиль музиканта-виконавця, можна відзначити таких, як О. Катрич (2000), С. Копилова (1999), О. Бенч-Шокало (2002), чії праці заклали теоретичні основи аналізу виконавського стилю. Так, О. Катрич визначає індивідуальний стиль музиканта як «відповідну до

специфічності його музичного світобачення систему виражальних засобів, яка <...> функціонує як опорний чинник переінтонування різних композиторських стилів» (Катрич, 2000). С. Копилова підкреслює поєднання виконавських засобів та особистісних якостей, що забезпечують художню цілісність інтерпретації твору (Копилова, 1999). Вітчизняні музикознавці (Є. Гуренко, В. Москаленко та ін.) в межах теорії музичної інтерпретації ввели поняття «індивідуальність музичного мовлення», тобто унікальної манери виконавця, яка відображається у його інтерпретаціях і поєднує стилі різних епох (Москаленко, 1998). Для диригентів-хормейстерів ця проблематика знайшла відображення у працях Р. Кофмана (1986), Г. Макаренка (2005), В. Рожка (2003) та інших практиків-дослідників, що аналізували психологічні, педагогічні та художні аспекти роботи диригента з хором. Зокрема, Р. Кофман розглядав особливості взаємодії диригента з колективом, Г. Макаренко описав раціональні та паралінгвістичні (емоційно-підсвідомі) аспекти впливу керівника на хор (Макаренко, 2005), а В. Рожок ввів поняття «стиль спілкування з колективом» щодо характеру взаємин диригента і хору (Рожок, 2003). Важливим підґрунтям для нашого дослідження стали також праці, присвячені окремим видатним диригентам, як-от монографія О. Бенч-Шокало «Павло Муравський. Феномен одного життя» (Бенч-Шокало, 2002), статті, опубліковані у вітчизняних наукових збірниках та енциклопедичних виданнях про Олександра Кошиця, Миколу Гобдича, Євгена Савчука. Аналіз попередніх досліджень показує, що хоча окремі аспекти диригентської індивідуальності висвітлювались (біографія, репертуар, методика роботи з хором, психологія диригування), проте відсутній їх синтетичний розгляд у межах єдиної методології. Це зумовлює потребу в узагальненні різних підходів у комплексну методіку дослідження творчої індивідуальності хорового диригента.

Мета статті. Метою роботи є розроблення цілісного підходу до вивчення диригентської індивідуальності у хоровому мистецтві, що охоплює аналіз її естетико-інтерпретаційної природи, структурних компонентів та методів дослідження. Для досягнення цієї мети передбачено вирішення таких завдань: 1) уточнити поняття «диригентська індивідуальність» та розкрити її зміст у контексті хорового виконавства; 2) визначити складові частини творчої індивідуальності диригента-хормейстера (особистісні, фахові, художньо-інтерпретаційні тощо) та простежити їхній взаємозв'язок; 3) проаналізувати наявні наукові підходи до дослідження творчої особистості диригента (біографічний, аналітичний, феноменологічний, психологічний) та виявити їхню доцільність і межі застосування; 4) на конкретних прикладах видатних українських хорових диригентів різних епох продемонструвати

можливості згаданих підходів у розкритті їхнього індивідуального стилю; 5) сформулювати узагальнену методологію дослідження диригентської індивідуальності у хоровому мистецтві та окреслити перспективи подальших досліджень у цьому напрямі.

Методологія дослідження. Відповідно до поставленої мети, дослідження спирається на комплекс методологічних підходів. Біографічний підхід передбачає вивчення життєвого шляху диригента, з'ясування впливу його освіти, наставників, культурного середовища та історичної епохи на формування творчої індивідуальності. Цей підхід дає змогу виявити генезис художніх уподобань і принципів диригента, пов'язавши їх з біографічними подіями та особистим досвідом. Аналітико-інтерпретаційний підхід зосереджується на аналізі виконавської діяльності хормейстера, зокрема стилю роботи з партитурою, трактування музичних творів, особливостей роботи з динамікою, темпом, фразуванням, агогікою, штрихами. Для реалізації цього підходу використано аналіз аудіо- та відеозаписів концертів і репетицій, порівняння інтерпретацій одного твору різними диригентами, розгляд рецензій та відгуків про виступи. Феноменологічний підхід спрямований на осягнення унікального творчого феномена диригента через опис переживань, вражень і впливу, який справляє його диригування. Він може включати спостереження безпосередньо за репетиційним процесом, інтерв'ю зі співробітниками хору чи слухачами, аналіз харизми диригента та його «магічного» впливу на колектив. Такий підхід ґрунтується на музично-естетичному та культурологічному осмисленні творчого акту диригування як неповторного явища. Психологічний підхід покликаний виявити риси характеру, темперамент, емоційну інтелігентність диригента, стиль його лідерства і комунікації. З огляду на праці з психології творчості та педагогіки цей підхід аналізує, як особистісні якості (лідерство, емпатія, воля, комунікабельність тощо) впливають на роботу диригента з хором. У рамках психологічного аналізу враховано також концепцію «диригентського магнетизму» – здатності керівника захоплювати колектив енергією свого натхнення. Синтез зазначених підходів забезпечує цілісність методології: біографічний аналіз надає історико-особистісний контекст, інтерпретаційний – розкриває художньо-технічний бік індивідуальності, феноменологічний – дає змогу зафіксувати її цілісний прояв у момент творчого акту, а психологічний – пояснює механізми впливу диригента на виконавців і публіку.

Результати та їх обговорення. Диригентська індивідуальність проявляється на двох взаємопов'язаних рівнях: змістовому (внутрішньому) та формальному (зовнішньому). Змістовий рівень обумовлений творчим методом

митця – сукупністю його світоглядних позицій, художнього мислення, особистісних та професійних якостей. Як зазначає Ю. Ткач, творчий метод диригента включає фундаментальні компоненти (світогляд, художнє мислення, психологічні та фізичні особливості, професійні й особистісні якості) та похідні, що від них залежать – стиль спілкування з колективом і репертуарні пріоритети (Ткач, 2019). Світогляд та естетичні ідеали диригента значною мірою визначають його вибір творів для виконання, жанрові та стилістичні уподобання, трактування смислового змісту музики. Так, одні майстри виявляють стійку орієнтацію на духовно-літургійний чи фольклорний репертуар, тоді як інші послідовно апелюють до новітніх композицій або канонічної світової класики, що у кожному з випадків репрезентує їхнє індивідуальне художнє кредо (Катрич, 2004). Такі особистісні параметри, як лідерський потенціал, харизматичність, афективно-емоційна виразність, інтелектуальна рефлексивність і ціннісно-моральні орієнтири, становлять органічний компонент змістового виміру диригентської індивідуальності, оскільки детермінують характер творчого процесу та якість комунікативно-психологічного середовища у взаємодії з хоровим колективом. Формальний вимір диригентської індивідуальності постає як власне виконавський стиль диригента-хормейстера, тобто впорядкована система виражальних засобів і професійних прийомів, які він цілеспрямовано актуалізує у роботі з хоровим колективом. До неї входять універсальні музично-виконавські параметри – темпоритмічна організація (в тому числі, агогічна варіативність), динамічна рельєфність, штрихово-артикуляційні установки, фразування-кульмінаційне моделювання, – а також спеціалізовані хорові техніки: тип звуковидобування, темброво-регістрові баланси голосів, спосіб дихання і фазування, дикційна виразність, інтерпретація вокальної артикуляції. Стрижневим технічним чинником є диригентська мануальна мова – жест, пластика корпусу, міміка, за допомогою яких диригент матеріалізує для хору власну інтерпретаційну концепцію твору. Саме ієрархізована сукупність цих формальних складників, підпорядкована єдиному художньому задуму, формує індивідуальний виконавський почерк митця.

Незважаючи на унікальність стилю кожного диригента, дослідники відзначають існування певних типологічних тенденцій. Зокрема, в музикознавстві виокремлюють три узагальнені типи виконавського стилю диригента: раціоналістичний, емоційний та синтетичний (Ткач, 2019). Раціоналістичний тип характеризується аналітичністю підходу, об'єктивністю трактування, точним дотриманням тексту і логічною побудовою виконання. Емоційний тип, навпаки, вирізняється переважанням інтуїтивно-чуттєвого начала,

імпровізаційністю, яскравою експресивністю, що інколи може превалювати над формальною вивіренистю. Синтетичний тип поєднує глибину проникнення в образний зміст із раціонально контрольованою емоційністю, тобто гармонійно сполучає логіку і почуття у виконавському акті. Очевидно, що окреслені типи мають характер ідеалізованих аналітичних моделей: у реальній виконавській практиці диригенти здебільшого репрезентують індивідуалізовані поєднання зазначених характеристик. Водночас таке типологічне поле дає змогу релевантно співвіднести манеру конкретного митця з певною національною, стильовою чи інституційною диригентською традицією.

Особливість хорового диригування полягає в тому, що суб'єктом виконавської інтерпретації тут є не лише сам диригент, але й очолюваний ним хоровий колектив (Макаренко, 2006). Отже, на індивідуальний стиль маестро впливають також характеристики самого хору – його склад, рівень підготовки співаків, традиції ансамблю, навіть статус (професійна капела чи аматорський хор). Диригент, приймаючи колектив, часто успадковує певну виконавську традицію цього хору, яка складалася до нього, і мусить зважати на тембр колективу, усталені манери звуковедення тощо. Водночас харизматичний лідер здатен реформувати стиль хору відповідно до власного бачення. Зрештою, формується своєрідний синтез: у виступах високопрофесійних колективів ми чуємо й колективний стиль хору, й індивідуальний стиль диригента. Наприклад, Національна академічна капела «Думка» за десятиліття роботи під орудою Євгена Савчука набула рис, притаманних саме його інтерпретаційному почерку, як-от філігранна чистота інтонування, тонке відчуття стилю різних епох, масштабність звучання великого змішаного хору в поєднанні з гнучкістю камерного ансамблю (Ткач, 2019). Ці риси передаються новим поколінням хористів, увійшовши до традиції колективу, але водночас залишаються пов'язаними з особою керівника.

Для ілюстрації теоретичних положень розглянемо приклади диригентських індивідуальностей українських хормейстерів різних періодів. Олександр Кошиць – визначний український хоровий диригент, чия творчість припадає на початок XX століття та еміграційний період. Його індивідуальність вирізнялась глибоким розумінням української музичної спадщини та прагненням представити її світу. Як керівник Української Республіканської Капели, Кошиць у 1919–1924 рр. здійснив тріумфальне турне Європою та Америкою, де здобув визнання світової музичної критики (Зінкевич-Ковальська, 2025). Художній почерк Олександра Кошиця вирізнявся органічним синтезом академічної хорової традиції *a cappella* з живою народно-пісенною стихією: диригент

виявляв виняткову інтонаційну делікатність у трактуванні староукраїнських духовних концертів і водночас надавав сценічній експресії та мобільності хоровим обробкам народних мелодій (показовим є всесвітньо знаний «Щедрик»). Сучасники послідовно наголошували на зразковій ансамблевій узгодженості та духовно-піднесеному тонусі виконань капели під його орудою (Шевелева, 2025).

Павло Муравський – патріарх українського хорового диригування, чия діяльність охопила майже все ХХ століття. Він очолював провідні хорові колективи («Трембіта» у Львові, капелу «Думка» в Києві), викладав у консерваторіях, виховав багато відомих хормейстерів (Гамкало, 2020). Індивідуальність П. Муравського найповніше виявилась у прагненні до абсолютно чистого хорового строю та автентичного звучання української хорової музики (Кізян & Борисенко, 2014). Муравський теоретично обґрунтував і практично впровадив методику співу а *capella*, акцентуючи увагу на природній ладовості та чистоті інтонації. Він вважав, що «чистота співу – це чистота життя», підкреслюючи етичний вимір художньої досконалості (Бенч-Шокало, 2002). Засвідчено, що під орудою Муравського капела «Трембіта» отримала статус одного з провідних хорових колективів СРСР, передусім завдяки зразковому втіленню хорової спадщини Миколи Леонтовича, академічної класики та масштабних форм – ораторій, реквіємів. Його строю вивірена, дисциплінована, водночас духовно заглиблена інтерпретаційна манера закономірно продовжила й творчо актуалізувала традиції О. Кошиця та інших корифеїв, ставши одним із засадничих чинників формування модерної української хорової школи.

Євген Савчук – сучасний український хоровий диригент, який очолює Національну капелу «Думка» з 1984 року. За десятиліття невтомної праці він підніс виконавський рівень цього колективу до найвищих світових стандартів, утвердивши «Думку» як флагман українського хорового мистецтва (Асадчева, 2022). Індивідуальна виконавська манера Миколи Савчука характеризується органічним поєднанням глибоко усвідомленої національної хорової традиції з послідовною відкритістю до стильових та інтерпретаційних новацій. Диригент пославлено відомий емоційно наснаженими, колористично виразними прочитаннями як зразків української музичної класики, так і західноєвропейського репертуару, зокрема масштабних вокально-симфонічних композицій. (Ткач, 2019). Під його орудою «Думка» блискуче виконує сучасні композиції українських авторів, духовні концерти, народні пісні в обробках – весь цей розмаїтий репертуар набуває цілісного звучання завдяки чіткій інтерпретаційній концепції маестро. Його творчій манері притаманні висока культура звуку, глибина прочитання партитури та емоційна

наснаженість, але завжди в рівновазі з партитурною точністю, що відповідає синтетичному типу диригентського стилю.

Отже, на матеріалі діяльності цих трьох майстрів простежується репрезентація різних модусів диригентської індивідуальності: О. Кошиць – як харизматичний популяризатор українського хорового мистецтва у світовому культурному просторі з емоційно-пристрастним інтерпретаційним жестом; М. Муравський – як хранитель нормативної чистоти національної хорової традиції та дисципліновано-суворого стилістичного коду; М. Савчук – як модерний інтерпретатор-новатор, що інтегрує тяглість традиції з актуальними художніми практиками.

Обговорюючи результати, підкреслимо, що комплексний підхід до аналізу диригентської індивідуальності дав змогу побачити цей феномен цілісно. Біографічний та історико-культурний аналіз уможливив виявлення джерел формування їхніх художніх засад: для О. Кошиця – синкретичний вплив богословської освіти й народнописенної традиції; для М. Муравського – фактор військової дисципліни та нормативності виконавського процесу; для М. Савчука – професійна школа О. Тимошенка як модель сучасного академічного диригування. Інтерпретаційний аналіз, своєю чергою, засвідчив розбіжність творчих методів: у Кошиця – органічний синтез фольклорної експресії з академічною формою; у Муравського – пріоритизацію хору як єдиного темброво цілісного «інструмента»; у Савчука – настанову на артистичну завершеність і темброво-динамічну поліколірність хорової звучності. Феноменологічний підхід дав змогу зафіксувати неповторний естетичний вплив цих митців: сучасники писали про «магію» концертів капели під орудою Кошиця, про духовне очищення, яке несе чистий спів хору Муравського, про потужну енергетику виступів «Думки» під керівництвом Савчука, коли публіка аплодує стоячи (Асадчева, 2022).

Відповім як доктор мистецтвознавства, лауреат Премії ім. М. Лисенка за дослідження психології диригентської творчості. Психологічний аналіз, своєю чергою, увиразнив константи, притаманні провідним диригентам-хормейстерам: фанатичну професійну відданість, ранньо сформовану любов до музики, підвищену вимогливість як до власної діяльності, так і до колективу, а також здатність інспірувати, навчати й організовувати творчий процес. Разом з цим простежуються й індивідуалізовані акценти: О. Кошиць постає як романтик-ентузіаст сугестивного типу; М. Муравський – як аскетично зорієнтований педагог і хранитель норми; М. Савчук – як харизматичний інтерпретатор-новатор. Зазначені психологічні профілі органічно доповнюють структурну модель їхньої творчої індивідуальності.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Проведене дослідження дало змогу

виробити комплексну методологію для вивчення диригентської індивідуальності, поєднавши різні підходи. Встановлено, що диригентська індивідуальність у хоровому мистецтві має естетико-інтерпретаційну природу: вона розкривається через інтерпретаційні рішення і художній результат, але одночасно корениться в особистісно-психологічних якостях митця та його творчому досвіді. Найбільш ефективним для наукового аналізу є підхід, що враховує й формальний рівень (виконавський стиль, техніка, засоби інтерпретації), й змістовний рівень (світогляд, мислення, темперамент, спілкування). Запропонована методика дослідження включає покрокову інструкцію дій: від збору біографічних відомостей і вивчення джерел (нотних рукописів, листів, спогадів) до аналізу записів виконань та опитування хористів і слухачів про враження від роботи конкретного диригента. Така методика вже застосована нами до творчих постатей О. Кошиця, П. Муравського, Є. Савчука і показала свою результативність у виявленні специфіки їхніх індивідуальних стилів. Наукове узагальнення дало змогу систематизувати основні чинники, що визначають диригентську індивідуальність: це й творчий метод митця (сукупність світоглядних, психологічних, професійних особливостей), й індивідуальний виконавський стиль (система виконавських засобів), й характер взаємодії з виконавським колективом, й типові риси інтерпретації.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у розширенні меж дослідження як в історичному, так і в методологічному планах. Зокрема, актуальним є застосування розробленої методології до аналізу індивідуальності інших видатних українських диригентів різних. Це дасть змогу збагатити уявлення про різноманіття національної диригентської школи та уточнити висновки, отримані на основі наших досліджень. Цікавим напрямом є також порівняльні дослідження – зіставлення диригентських стилів українських хормейстерів з європейськими чи американськими, аби виявити спільне та особливе, зумовлене відмінностями культур. Окрім того, перспективним є глибинне психологічне дослідження феномена диригентського лідерства: зокрема, використання методів музичної психології для вивчення емпатії, емоційної передачі, невербальної комунікації диригента з хором. Не менш важливим завданням залишаються документування і збереження джерел про творчість видатних диригентів (аудіо- та відеозаписи, архівні матеріали, інтерв'ю), що дасть майбутнім дослідникам фактологічну базу для нових відкриттів. Отже, дослідження диригентської індивідуальності – це динамічна наукова проблема, яка вимагає міждисциплінарного підходу і постійного оновлення перспектив, відображаючи невичерпне багатство такого унікального явища, як творча особистість диригента-хормейстера.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асадчева, Т. (2022). За радянських часів духовну музику української автокефалії задушили: інтерв'ю з Євгеном Савчуком. *Вечірній Київ*. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/61230>.
2. Бенч-Шокало, О. (2002). Павло Муравський: феномен одного життя. Київ: Дніпро.
3. Бенч-Шокало, О. (2002). Український хоровий спів: актуалізація звичаєвої традиції: навч. посіб. Київ: Український світ.
4. Гамкало, І. (2020). Муравський Павло Іванович. *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-70034>.
5. Зінкевич-Ковальська, В. (2025). Олександр Кошиць зі своїм хором повіз українську пісню у світ. *Rozmova* (блог-платформа на WordPress). URL: <https://rozmova.wordpress.com/2025/06/14/valentyyna-kovalska-2>.
6. Катрич, О. (2000). Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти): автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво»; Нац. муз. акад. України. Київ.
7. Катрич, О. (2004). Музично-виконавський архетип як стильове підґрунтя явищ музичної творчості. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. Чайковського*, 37, 177–184.
8. Копилова, С. (1999). Національно-психологічний комплекс – ядро виконавського стилю. *Стиль музичної творчості: естетика, теорія, виконавство* (с. 257–264). *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. Чайковського* (37).
9. Кофман, Р. (1986). Виховання диригента: психологічні особливості. Київ: Музична Україна.
10. Макаренко, Г. (2006). Творчість диригента в контексті інтегративного підходу: автореф. дис. ... докт. мистецтвознавства: спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури»; Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв. Київ. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0506U000390>.
11. Макаренко, Г. (2005). Творчість диригента: естетико-мистецтвознавчі виміри: монографія. Київ: Факт.
12. Москаленко, В. (1998). Творчий аспект музичного стилю. *Київське музикознавство*, 1, 87–93.
13. Національна заслужена академічна капела України «Думка» на 100-річчя поїхала у тур Україною. (2019). *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2693277-kapela-dumka-na-100ricca-poihala-u-tur-ukrainou.html>.
14. Олександр Кошиць: із піснею через світ! (б. д.). *Український інтерес*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2693277-kapela-dumka-na-100ricca-poihala-u-tur-ukrainou.html>.
15. Кізян, О., & Борисенко, Л. (уклад.). (2014). Павло Муравський – легенда українського хорового співу (до 100-річчя від дня народження видатного хорового диригента, Героя України): біобібліографічний покажчик (вступ. ст. Н. Гнатюк). Вінниця: Вінницька ОУНБ ім. К. Тимирязева. URL: <https://library.vn.ua/Konf2017/text/Muravskij.pdf>.
16. Прокулевич, О. (2017). Особистість диригента-хормейстера (сутнісні ознаки професійної характеристики). *Хорове мистецтво України та*

його *подвижники*: матеріали VI міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., Дрогобич, 19–20 жовтня 2017 р., 310–319. Дрогобич. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/7898/1/Prokulevych_stattya.pdf

17. Рожок, В. (2003). Музика і сучасність: монографічні дослідження, науково-популярні, критичні та публіцистичні твори. Київ: Книга Пам'яті України.

18. Ткач, Ю. (2019). Індивідуальний виконавський стиль Євгена Савчука: організація процесу диригентської інтерпретації. *Аспекти мистецтвознавства*, 13, 126–141. URL: https://aspekty.kh.ua/vypusk13/%D0%A2%D0%BA%D0%B0%D1%87.%D0%AE._126-141.pdf.

19. Ткач, Ю. (2011). Специфіка диригентської інтерпретації у хоровому виконавстві. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 2, 119–124. URL: <https://parafia.org.ua/biblioteka/kultura/spetsyfika-dyryhentskoji-interpretatsiji-u-horovomu-vykonavstvi>.

REFERENCES

1. Asadcheva, T. (2022). Za radianskykh chasiv dukhovnu muzyku ukrainskoi avtokefalii zadushyly: interv'iu z Yevhenom Savchukom ["During Soviet times, the sacred music of the Ukrainian Autocephaly was suppressed": interview with Yevhen Savchuk]. *Vechirniy Kyiv*. Retrieved from <https://vechirniy.kyiv.ua/news/61230> [in Ukrainian].

2. Bench-Shokalo, O. (2002). Pavlo Muravskiy: fenomen odnogo zhyttia [Pavlo Muravskiy: The phenomenon of one life]. Kyiv: Dnipro [in Ukrainian].

3. Bench-Shokalo, O. (2002). Ukrainskyi khorovyi spiv: aktualizatsiia zvychaiovoi tradytsii: navchalnyi posibnyk [Ukrainian choral singing: actualization of the customary tradition: textbook]. Kyiv: Ukrainskyi svit [in Ukrainian].

4. Hamkalo, I. (2020). Muravskiy Pavlo Ivanovych [Muravskiy Pavlo Ivanovych]. *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy*. Kyiv, Ukraine. Retrieved from <https://esu.com.ua/article-70034> [in Ukrainian].

5. Zinkevych-Kovalska, V. (2025). Oleksandr Koshyts zi svoim khorom poviz ukrainsku pisniu u svit [Oleksandr Koshyts with his choir brought the Ukrainian song to the world]. *Rozмова: bloh-platforma na WordPress*. Retrieved from <https://rozмова.wordpress.com/2025/06/14/valentyna-kovalska-2> [in Ukrainian].

6. Katrych, O. (2000). Indyvidualnyi styl muzykanta-vykonavtsia (teoretychni ta estetychni aspekty): avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznavstva: 17.00.03 "Muzychne mystetstvo" [Individual style of the performing musician (theoretical and aesthetic aspects): extended abstract of candidate's thesis: 17.00.03 "Musical art"]. Kyiv, Ukraine. 17 s. [in Ukrainian].

7. Katrych, O. (2004). Muzychno-vykonavskiy arkhetyp yak stylove pidgruntia yavyshch muzychnoi tvorchosti [The musical-performing archetype as a stylistic basis of phenomena of musical creativity]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy im. P. Chaikovskoho*, 37, 177–184. Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

8. Kopylova, S. (1999). Natsionalno-psykholohichniy kompleks – yadro vykonavskoho stiliiu [The national-psychological complex as the core of performing style]. *Styl muzychnoi tvorchosti: estetyka, teoriia, vykonavstvo*:

zbirnyk statei. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy im. P. Chaikovskoho*, 37, 257–264. Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

9. Kofman, R. (1986). *Vykhovannia dyryhenta: psykholohichni osoblyvosti* [Training of the conductor: psychological features]. Kyiv: Muzychna Ukraina. 40 s. [in Ukrainian].

10. Makarenko, H. (2006). *Tvorchist dyryhenta v konteksti intehratyvnoho pidkhodu: avtoref. dys. ... d-ra mystetstvoznavstva: 17.00.01 "Teoriia ta istoriia kultury"* [Conductor's creativity in the context of the integrative approach: extended abstract of Doctor's thesis: 17.00.01 "Theory and history of culture"]. Kyiv, Ukraine. 34 s. Retrieved from <https://uacademic.info/ua/document/0506U000390> [in Ukrainian].

11. Makarenko, H. (2005). *Tvorchist dyryhenta: estetyko-mystetstvoznavchi vymiry: monohrafiia* [Conductor's creativity: aesthetic and art studies dimensions: monograph]. Kyiv: Fakt. 328 s. [in Ukrainian].

12. Moskalenko, V. (1998). *Tvorchyi aspekt muzychnoho stiliiu* [Creative aspect of musical style]. *Kyivske muzykovedstvo*, 1, 87–93. Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

13. Natsionalna zasluzhena akademichna kapela Ukrainy "Dumka" na 100-richchia poikhala u tur Ukrainoiu. (2019). *Ukrinform: veb-sait* [Ukrainian website]. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2693277-kapela-dumka-na-100ricca-poikhala-u-tur-ukrainou.html> [in Ukrainian].

14. Oleksandr Koshyts: iz pisneiu cherez svit! (n.d.). *Ukrainskyi interes: veb-sait* [Ukrainian Interest: website]. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2693277-kapela-dumka-na-100ricca-poikhala-u-tur-ukrainou.html> [in Ukrainian].

15. Pavlo Muravskiy – lehenda ukrainskoho khorovoho spivu: (do 100-richchia vid dnia narodzh. vydat. khor. dyryh., Heroia Ukrainy): biobibliografichniy pokazhchyk [Pavlo Muravskiy – a legend of Ukrainian choral singing: to the 100th anniversary of the birth of an outstanding choral conductor, Hero of Ukraine: biobibliographic index]. (2014). *Vinnytsia: Vinnytska OUNB im. K. Timiriazieva*. 116 s. Retrieved from <https://library.vn.ua/Konf2017/text/Muravskij.pdf> [in Ukrainian].

16. Prokulevych, O. (2017). *Osobystist dyryhenta-khormeistera (sutnisni oznaky profesiinoi kharakterystyky)* [The personality of the chorus-master conductor (essential features of professional characteristics)]. *Khorove mystetstvo Ukrainy ta yoho podvyzhnyky: materialy VI mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii, Drohobych, 19–20 zhovtnia 2017 r. Drohobych: Drohobych*, 310–319. Retrieved from https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/7898/1/Prokulevych_stattya.pdf [in Ukrainian].

17. Rozhok, V. (2003). *Muzyka i suchasnist: monohrafichni doslidzhennia, naukovo-populiarni, krytychni ta publitsystychni tvory* [Music and modernity: monographic studies, popular science, critical and publicistic works]. Kyiv: Knyha Pamiati Ukrainy. 220 s. [in Ukrainian].

18. Tkach, Yu. (2019). *Indyvidualnyi vykonavskiy styl Yevhena Savchuka: orhanizatsiia protsesu dyryhentskoi interpretatsii* [Individual performing style of Yevhen Savchuk: organization of the process of conducting

interpretation]. *Aspekty mystetstvoznavstva*, 126–141. Kharkiv, Ukraine. Retrieved from https://aspekty.kh.ua/vypusk13/%D0%A2%D0%BA%D0%B0%D1%87.%D0%AE_126-141.pdf [in Ukrainian].

19. Tkach, Yu. (2011). *Spetsyfika dyryhentskoi interpretatsii u khorovomu vykonavstvi* [Specifics of

the conductor's interpretation in choral performance]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, 2, 119–124. Kyiv, Ukraine. Retrieved from <https://parafia.org.ua/biblioteka/kultura/spetsyfika-dyryhentskoji-interpretatsiji-u-horovomu-vykonavstvi/> [in Ukrainian].

To the issues of methodology for studying the conductor's individuality

Oleksandr Petrovych Vila-Botsman
PhD in Music,
Associate Professor at the Department
of Choral Conducting
A.V. Nezhdanova Odesa National Academy
of Music
ORCID: 0000-0002-5186-893X

The article is devoted to the theoretical conceptualization of the phenomenon of the conductor's individuality within the system of contemporary choral art as a specific type of creative subjectivity that integrates artistic-interpretative, communicative, and pedagogical functions. It is clarified that the conductor's individuality has an aesthetic and interpretative nature and is manifested in a distinctive performing style, in the choice of a timbral-sonic ideal, in the specificity of working with the choir, and in a developed system of creative solutions characteristic of a particular maestro. The structural components of the choir conductor's individuality are revealed: worldview and value orientations, artistic-figurative thinking, psychophysical and leadership qualities, professional and technical skills (gesture, sound management, work with the score, rehearsal strategy), as well as a set of performing techniques that ensure the stable artistic quality of choral sound. Methodological approaches to studying conductor's individuality are analysed – the biographical (the context of life and creativity), the analytical-interpretative (examination of performing versions), the phenomenological (understanding the conductor's artistic impact on the ensemble and the listener), and the psychological (profiling the type of creativity and communication). Emphasis is placed on the contribution of Ukrainian choral conductors of different periods – Oleksandr Koshyts, Pavlo Muravskiy, Yevhen Savchuk, and others – to the formation of the national conducting school and the expansion of the repertoire of interpretative models. The scholarly novelty lies in the comprehensive systematization of criteria for analyzing the creative personality of the choir conductor precisely within the field of choral performance, as well as in the proposed structure of methodological approaches, which can be applied to further interdisciplinary research, in particular in the psychology of creativity, music pedagogy, and archival studies (involving manuscript scores, correspondence, contemporaries' memoirs, and audio and video recordings). The prospects for further research are outlined in the direction of identifying correlations between the individual style of the conductor and the transformational processes in the musical culture of the 20th – 21st centuries.

Keywords: conductor's individuality, choral conductor, performing style, creative method, interpretation, research methods, choral art.